85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II



СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА

Доц. д-р Георги Кондев[1]
Докторант Ирена Михайлова

Резюме: *Съвременните системи за управление на качеството са пряко свързани принципите на философията управление чрез тотално качество (TQM). Прилагането на модели за самооценка насочени към постигане на организационно съвършенство се оценява в контекста на приети стратегии за създаване на икономически, социални и екологични ползи. Самите модели инспирирани от TQM са едни от най-често използваните инструменти за оценка и управление на промените. Ето защо е важно да се оцени в каква степен тяхното развитие отговаря адекватно на бързо променящата се среда и икономически условия, особено в контекста на COVID-19. Традиционният подход към еволюционното развитие на концепцията за качество от инспекция до контрол, осигуряване, цялостно управление и самооценка на пръв поглед не дава ясна представа за връзката между функциите на качеството, промените и външният натиск върху организацията. Критично въздействие върху условията за постигане на конкурентоспособност в кризисни моменти играе и способността на организацията да работи и добавя ползи при стриктно спазване на съответните законови рамки в цялата верига на доставки.*

Ключови думи: *управление чрез тотално качество, устойчиво развитие, промени.*

JEL: O50, M11, A12

IMPACT OF TQM AND EXTERNAL RISKS OF THE PROCESSES ASSOCIATED WITH MANAGING CHANGE IN ORGANIZATIONS

Assoc. Prof. Georgi Kondev, PhD[2]
Irena Mihaylova, PhD Student

Abstract: *Contemporary quality management systems are directly related to the principles of the philosophy of total quality management (TQM). The application of self-assessment models aimed at achieving organizational excellence is assessed in the context of adopted strategies for creating economic, social and environmental benefits. The TQM-inspired models themselves are one of the most commonly used tools for assessing and managing change. It is therefore important to assess the extent to which their development responds adequately to the rapidly changing environment and economic conditions, especially in the context of COVID-19. The traditional approach to the evolutionary development of the concept of quality from inspection to control, assurance, overall*[i] *management and self-*

[1] kondev@uctm.edu, Химикотехнологичен и металургичен университет - София
[2] kondev@uctm.edu, University of chemical technology and metallurgy – Sofia

assessment at first glance does not give a clear idea of the relationship between quality functions, change and external pressure on the organization. Critical impact on the conditions for achieving competitiveness in times of crisis is played by the ability of the organization to work and add benefits in strict compliance with the relevant legal framework throughout the supply chain.

Keywords*: between 4 and 6 words* (Times New Roman, 12 pt., курсив, двустранно подравняване)

JEL: O50, M11, A12

1. Въведение

Настоящата цел на съвременните модели за управление на качеството е постигане на организационно съвършенство. Много организации приемат стратегии насочени не само към финансовите резултати, но и към социалното и екологично въздействие на бизнеса. Въпреки наличието на здравна криза през последната година, лоялността и системният подход към управлението на социалните и екологични рискове все по-често се приемат като източник на конкурентно предимство. Поради неотдавнашната глобализация на пазарите и бизнеса, социалната и околна среда са едни от най-значимите компоненти водещи до устойчиво развитие. TQM като философия за управление, налага прилагането на добри практики не само на оперативно, но и на стратегическо ниво. Постигането на устойчивост не може да бъде отделена от еволюция в системите за управление на качеството, тъй като се дефинира като способността на организацията да се адаптира към промените в средата, да извършва бенчмаркинг и да разкрива нови конкурентни предимства. Следователно еволюцията на TQM се развива ръка за ръка с промените в икономическата среда.

Използваните методи са системен анализ и синтез, прогнозиране, преглед, индукция и дедукция.

2. Управление на външните рискове за съответствие

Управлението на риска в несигурна кризисна среда се свързва с оценка на това в каква степен работата на организацията съответства на приетите законови рамки и нормативни актове. Висшето ръководство определя степента на риск от правни и регулаторни санкции, финансови загуби или нарушена репутация, която организацията може да понесе в резултат от неспазване на закони и правилници, разпоредби, заповеди, кодекси или стандарти. Управлението на външните рискове за съответствие често е свързан и с организационния имидж (почтеност и справедливост), който организацията поддържа сред всички свои партньори.

Стриктното спазване на закони, правила и стандарти помага да се поддържа имиджа на организацията. Така се постига пълна удовлетвореност на клиентите, партньорите и обществото като цяло. Въпреки, че това винаги е било от първостепенна важност, управлението на риска при спаз-

ване на законовите изисквания в настоящият кризисен момент е силно застъпено и формализирано с оглед опазване живота и здравето на хората.

Подходящият подход, избран от организациите в отделните държави и сектори на икономиката е индивидуален и зависи от различни по характер фактори, като размер, обхват, естество на бизнеса, географско разположение и екологични ограничения.

Управлението на организацията в условията на криза е свързано с изграждане на сложна мрежа от процеси осигуряващи съответствие със закони, постановления, кодекси, стандарти и корпоративни политики Процеси на интернационализация на бизнеса често водят до увеличаване обхвата на различни нормативни актови, а правилното им спазване често остава извън компетентността и възможностите на висшето ръководство. Мениджърите трудно обвързват своите решения с изисквания, за наличието на които дори не разбират. Много организации се сблъскват с редица предизвикателства по време на криза, поради което се наблюдава и увеличено внимание на мениджърите към промените в средата с цел подобряване на конкурентоспособността.

Управлението на процесите в съответствие със законовите рамки е пряко свързано със възможността на организацията да осъществява нормално своята дейност. Формално издаването на лиценз, удостоверение или друг документ е процедура осигуряваща право за работа на определена територия, което би могло да се окаже и важно конкурентно предимство с позитивни бъдещи резултати. Така организациите получават формално възможност да извършват определена дейност от законодателни и контролни органи, като са задължени да спазват техните разпоредби. От друга страна обаче те също така получават и неформално достъп до определен пазар. Ето защо е важно да отговорят и на обществените очаквания чрез участие в различни социално отговорни проекти на местно, национално или международно ниво. Именно тази симбиоза между документално подкрепено право за достъп и неформална връзка с обществото в условията на непрекъснати промени е един от ключовите фактори за висока конкурентоспособност. В съвременната среда организациите все по-често са под натиск да насърчават наличието на доброволни дарения и социални проекти сред обществата в които оперират. Те се възприемат от хората като мощен двигател, който има възможност да подкрепи осъществяването на непрекъснати подобрения на качеството на живот при спазван на определените законови ограничения.

Прилагането на различни закони, заповеди и стандарти е свързано с работата на различни органи, национално законодателство, Европейски комитети, стандартизиращи органи, надзорни агенции, международни конвенции, индустриални организации и вътрешни правила за работа засягащи служителите в организацията. Много е вероятно част от тези органи в условията на промени в среда да направят изменения в издаваните от тях

документи и правила, които обвързват правно работата на организацията в посока на запазване предимно здравето и живота на хората и околната среда. Това от своя страна ще доведе и до промяна в използваните от мениджърите традиционни управленски подходи, като насочи вниманието им към съвременни модели за управление на качеството и иновации.

Спазването на законовите рамки не е свързано само с елиминиране на риска от негативно развитие, но е насочено и към реализиране на по-висока добавена стойност. Способността на организацията да докаже, че отговаря както на формалните, така и на неформалните изисквания и дава възможност да подобри своя имидж, да създаде по висока степен на лоялност сред клиентите и служителите. От друга страна това би довело и до намаляване на загубите, увеличаване на приходите и времето за излизане на ден пазар. За да намалят рисковете ефективно и да оценят реално стойността от спазване на изискванията, организациите е необходимо да приемат това като един високоефективен бизнес процес, а не просто като правен такъв.

Управлението на външните рискове относно съответствие на законовите изисквания е най-ефективно като процес, когато организационната култура акцентира върху високите стандарти на етично поведение на всички нива в организацията и в рамките на веригата за доставки. Висшето ръководство трябва да насърчава организационна култура, която чрез действия и документи установява очакванията за спазване от страна на всички служители (включително лидерите) на законите, правилата и стандартите за осъществяване на бизнес. Силната обвързаност на всички служители в тази посока и ангажираност с принципите на управление чрез тотално качество (TQM) може да допринесе за прилагане на ефективно корпоративно управление водещо до висока конкурентоспособност.

В зависимост от прилагания подход към управление на риска, организациите условно се групират като оперативни, тактически и стратегически. Традиционният подход към риска е фрагментиран, до голяма степен оперативен и ориентиран към краткосрочен план, а връзката с корпоративната политика липсва. Оперативната организация управлява риска само с цел спазване на законовите изисквания, особено в условията на криза и промени в средата. Тактическата група организации са по-добре подготвени за очакваните рискове, а стратегическите такива успяват да предвидят рисковете, като активно управлява добавената стойност за заинтересованите страни.

Подобен подход, както и при други видове риск се прилага и при оценка на рисковете от спазване на съответствие със законовите актове и правила. Управлението на екологичния риск в една организация би могло да се опише като такова с кризисна ориентация, насочено към оценка на разходите и ползите, създавайки силна корпоративна обвързаност дори извън нормативните изисквания. В условията на криза предизвикана от

COVID-19, за да се конкурират успешно организациите трябва да заемат проактивна позиция към оценка на риска с цел ясно ориентация относно промените в законодателството и разпоредбите на контролните органи. Значителна роля в управление на риска в тази ситуация играе наличието на устойчивост, т.е. съобразяване с икономическите, екологичните и социални промени в средата.

Еволюцията в системите за оценка на риска показва преминаване от управление на риск при наличие на криза към предвиждане на рисковете при кризисна ситуация и от традиционното правно спазване на законови актове към неофициално такова. Това е реално доказателство и за увеличаване вниманието на мениджърите към интересите на заинтересованите страни в организацията.

Управлението на риска при спазване на законодателните актове трябва да се разглежда като ключова мениджърска дейност в рамките на една организация и извън нея. В настоящата икономическа среда рисковете се оценяват не само като проблемни ситуации, но и като възможности. Според Джон Ф. Кенеди *„Китайците използват два щриха, за да напишат думата „криза“. Един ход на четката представлява опасност, другият - възможност. В криза бъдете наясно с опасността, но разпознайте възможността.“*

Организациите, които инвестират в управление на риска, за да осигурят само и единствено справедливо спазване на нормативната база трудно биха получили реални ползи от интегрирано управление на други определени рискове.

Управлението на организационния риск е пряко свързано с комплексно схващане за т.нар. устойчиво развитие. Приемането и прилагането на стратегии за устойчиво развитие от организацията би могло активно да допринесе за елиминиране на риска или минимизиране на определени неблагоприятни въздействия. За да оценят реално и осъзнато потенциалните източни на риска организациите е необходимо да възприемат холистичен подход, който включва изучаване на устойчивостта, оценка на икономическите, политически и социални рискове. Стратегическият подход за управление на рисковете е от съществено значение за осигуряване на устойчиво развитие и постигане на удовлетвореност сред повече заинтересовани страни.

3. Балансирано управление на качеството

През 80-те години на миналия век философията управление чрез тотално качество (TQM) е един от най-често използваните подходи за управление на промените, доколкото и един от принципите е насочен към осъществяване на непрекъснати подобрения. Към настоящият момент въпросите са свързани с това дали еволюцията в начина на прилагане на TQM се развива със същата скорост с която бързо се променят условията в икономическата и социална среда. [4]

Еволюционното развитие на схващането за концепцията за управление на качеството от проверка към контрол, осигуряване, управление чрез тотално качеството до модели за самооценка на представянето е свързано пряко с икономическото състояние на средата. Това на пръв поглед не дава пълна яснота относно връзката между функциите на качеството и външният натиск за промени в организацията. [5]

И все пак тези промени в системи за управление на качеството са свързани със следните няколко характерни черти:

- Значението на качествените показатели е свързано с оценка на количествени стойности.

- Оперативната функция на инспекцията преминава към превантивно тактическо осигуряване последвано от изграждане на стратегическа визия чрез самооценка.

- Изместване на акцента от фокус върху крайния продукт към интеграция и качество на процеси, иновации, социална среда и устойчиво развитие.

Съвременният етап от еволюцията на системите за управление на качеството е свързан постигане на организационно съвършенство чрез модели за самооценка. Много от популярните модели за самооценка до 2020г. бяха фокусирани предимно върху оценка на един единствен резултат, а именно финансовите резултати. Тези свързани със социалното и икономическо въздействие на организацията бяха с по-ниско стойности в общата оценка спрямо избран модел за самооценка. Последните промени в структурата на Европейският модел за съвършенство създаден от European Foundation for Quality management (EFQM) през 2020г. е насочен към оценка на процеси, които създават устойчива стойност с акцент върху вътрешната среда чрез идентифициране и приоритизиране и наблюдение на очакванията на заинтересованите страни. Моделът се основава на пет ключови концепции: Култура, Лидерство, Трансформация и Ефективност, Гъвкавост и Адаптация и Фокус върху бъдещето. В условията на промени във външната среда се оценяват приоритетно причинно-следствените връзки между критерий 3 - ангажираност на заинтересованите страни и критерий 6 - възприятия на заинтересованите страни. Трябва да се оценят рисковете и възможностите, а анализът на данните и резултатите следва да доведе до прогнозни мерки за подготовка за бъдещето и постигане на устойчиви бизнес резултати. [1]

Принципите на организационното съвършенство са пряко свързани с целите на корпоративната социална отговорност, т.е. тези модели не само измерват, но и насочват мениджърите при управление на външния натиск за промени. Резултатите свързани с обществото, хората, партньорите и ресурсите и клиентите са сред ключовите подлежащи на оценка, особено в условията на криза. Тези промени в обхвата на моделите за самооценка са реално доказателство за промяна в еволюцията на системите за управление

на качеството. Акцентът вече се насочва към социална и екологична отговорност и устойчивост, за да може организацията да развие своите конкурентни предимства в силно динамична икономическа среда.

Днес принципите на TQM са залегнали в действията на всички заинтересовани страни обвързани с ориентация към партньорите, процесите в снабдителната верига и непрекъснати подобрения. Концепцията за фокусиране върху партньорите обхваща не само клиенти вътрешни или външни), но и заинтересовани страни включително в областта на екологията и социалната среда. [2]

В условията на промени TQM, като философия за управление, налага внедряването на управленски подходи свързани с качеството, които еволюират от оперативно към стратегическо ниво. Постигането на устойчивост не може да бъде отделено от развитието на TQM, тъй като самата устойчивост се определя като способността на организацията да се променя в икономическата среда, да прилага най-добрите практики, да бъде гъвкава и адаптивна, да постига и поддържа висока конкурентоспособност. Следователно еволюционното развитие на системите за управление на качеството е неразривно свързано с промените в икономическата, социална и екологична среда. [3]

Промените в настоящата икономическа среда могат успешно да бъдат превърнати подобрения за организацията чрез прилагане на принципите залегнали в TQM, като граничните условия бъдат оценени и осъзнати от висшето ръководство. При наличието на стабилна среда принципът за непрекъснати подобрения е подходящ и води до ефективни крайни резултати. В контекста на съвременната несигурна среда, гъвкавостта се превръща в конкурентно предимство за организацията, която трябва да развие способност за бърза адаптация към променящата се обстановка. Следователно практическото прилагане на принципите на TQM води до преразглеждане на приоритетите относно непрекъснато усъвършенстване на процеси и дейности така, че това да не противоречи а да подпомага и допълва процеса на иновации например.

Съвременната визия за развитие на TQM в условията на промени следва да включва силно лидерство и наличието на интегрирана система изградена от няколко основни елемента, а именно:

1. Всеобхватно управление на партньорските отношения;
2. Всеобхватно управление на ресурсите;
3. Всеобхватно управление на промените във фирмената култура;
4. Всеобхватно управление на иновациите.

Наличието на подобна интегрирана система за управление на качеството следва да се приема като ключов елемент от организационната конкурентоспособност. Тя следва да бъде насочена към изграждане на лоялност, всеотдайност и отговорност спрямо проблемите на околната среда и социалните ангажименти пред обществото. Така принципите на TQM отразени

в моделите за самооценка ще се развият до стратегически и устойчиви модели за управление, които допринасят съществено за успешно развитие и справяне с нововъзникващите кризисни моменти.

4. Заключение

Традиционните подходи към оценка на риска трябва да бъдат преосмислени от висшето ръководство, тъй като съществуващата несигурност изисква прилагането на всеобхватни стратегии за справяне с кризата. За да се успешно с конкретни и спешни проблеми, свързани със спазване на съответствие с прямо нормативни актове организациите внедряват системи за навременно и цялостно управление на риска, като се позовават на формални и неформални правно-регулаторни отношения. Тъй като рисковете са сложни и взаимосвързани, организациите се налага да си сътрудничат и да обвържат с проблема заинтересованите страни, за да извършат промени, да оценяват, управляват и споделят рискове. Стратегическият подход за управление на глобалните рискове е от съществено значение за постигане на устойчиво икономическо, екологично и социално развитие.

За постигане на успех в бъдеща турбулентна среда, основана на знания и умения, организациите трябва да прилагат стратегии за създаване на ползи в три насоки: икономически, екологични и социални.

Философията за управление чрез тотално качество и влиянието на нейните принципи върху моделите за организационно съвършенство е отразено в контекста на икономическите промени през последното десетилетие. Разумното развитие на моделите показва включване на иновативни подходи за устойчивост и концепция за трансформация и бъдещ фокус върху възможностите за приемане изискванията на Индустрия 4.0.

Използвани източници

Fonseca, L.; Amaral, A.; Oliveira, J. Quality 4.0: The EFQM 2020 Model and Industry 4.0 Relationships and Implications. Sustainability 2021, 13, 3107. https://doi.org/10.3390/su13063107.

Garvare, R. Sustainable development: Extending the Scope of Business Excellence Models, R. Garvare, R. Isaksson ”Measuring Business Excellence”, 2001, Vol. 5, No 3.

Prajogo, D. I. Sustainability and Evolution of Quality Improvement Programmes, D. I. Prajogo, A. S. Sohal „Total Quality Management & Business Excellence“, 2004, Vol. 15, No. 2.

Yong, J. Rethinking Total Quality Management, J. Yong, A. Wilkinson „Total Quality Management“, 2001, Vol. 12, No 2.

Zhao, F. Siemens, Business Excellence model and Sustainable Development „Measuring Business Excellence“, 2004, Vol. 8, No 2.